

УДК 786.8

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/39-3-8>

Валерій ШАФЕТА,

orcid.org/0000-0003-0991-5920

кандидат мистецтвознавства,

старший викладач кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) *accotobile@ukr.net*

Андрій ДУШНИЙ,

orcid.org/0000-0002-5010-9691

кандидат педагогічних наук, доцент,

заслужений діяч естрадного мистецтва України,

член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти,
завідувач кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) *accotobile@ukr.net*

ДО ПИТАННЯ ДИДАКТИЧНОГО РЕПЕРТУАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРКЕСТРІВ ЗА УЧАСТІ БАЯНА-АКОРДЕОНА НА ЛЬВІВЩИНІ

У статті розкривається дидактичний напрям оркестрового репертуарного забезпечення за участі баяна-акордеона на Львівщині.

Встановлено, що ключові позиції у створенні оригінального оркестрового репертуару дидактичного базису належать І. Вимеру, Г. Казакову, Е. Мантулеву, Я. Олексіву, А. Онуфрієнку та іншим, у сфері аранжування та перекладення - Л. Боднар, Н. Гатайло, А. Далекому, А. Душиному, Р. Кабалу, Н. Кміть, О. Личенку, С. Максимову, П. Рачинському, Р. Стахніву, Ю. Чумаку та іншим.

Доведено, що основу репертуару навчальних оркестрових колективів з баянами-акордеонами становлять перекладення творів різностильової та різнонаціональної музики, творів фольклорної орієнтації з опорою на традиції народно-ансамблевого музикування та оригінальні оркестрові композиції Е. Мантулева, Я. Олексіва, А. Онуфрієнка, В. Чумака, Р. Стахніва.

Основу репертуару радянського періоду складала перекладні композиції з фольклорною орієнтацією, похідні від традицій народно-ансамблевого музикування, акомпанемента до вокальних, хорових, хореографічних композицій, а також авторські перекладення. Менш численними є оригінальні оркестрові композиції (І. Вимер, Я. Олексів, А. Онуфрієнко, Н. Плаксюк), твори для оркестру з соло академічних та народних інструментів (І. Вимер, В. Задерацький, В. Чумак), оригінальні та перекладні композиції для баяна чи акордеона з фортепіано, симфонічним та камерним оркестрами (А. Батришин, К. Соколов, Р. Стахнів).

У реаліях сьогодення оркестрові композиції Е. Мантулева, Я. Олексіва, А. Онуфрієнка, В. Чумака та інших музикантів стосуються практичного використання у навчальному процесі модифікаційних співвідношень репертуарних традицій зі струнно-ципковим інструментарієм (основною домрово-балалайкового складу) й українських народних оркестрів із основою струнно-смичкового квінтету як продовжувачів традиційних форм народно-інструментального музикування. Водночас у музичному училищі (коледжі) ім. В. Барвінського активно функціонує оркестр баяністів-акордеоністів, покликаний розширяти власну репертуарну платформу, популяризувати виконавське мистецтво в регіоні та в Україні крізь призму концертно-гастрольної діяльності.

Ключові слова: баян-акордеон, Львівщина, оркестр, твори, композитори.

Valeriy SHAFETA,

orcid.org/0000-0003-0991-5920

Candidate of Art History,

Senior Lecturer at the Folk Musical Instruments and Vocals Department

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *accotobile@ukr.net*

Andriy DUSHNIY,

orcid.org/0000-0002-5010-9691

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Pop Art Honored Worker of Ukraine,

Corresponding Member of the Teacher Education International Science Academy,

Head of Folk Musical Instruments and Vocals Department

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *accotobile@ukr.net*

ON THE ISSUE OF DIDACTIC REPERTURAL SUPPORT OF ORCHESTRA WITH THE PARTICIPATION OF THE BAYAN-ACCORDION IN THE LVIV REGION

The article reveals the didactic direction of orchestral repertoire with the participation of bayan-accordion in Lviv region.

Installed, that the key positions in the creation of the original orchestral repertoire of the didactic basis belong to I. Vymer, G. Kazakov, E. Mantulev, Y. Oleksiv, A. Onufrienko, etc., in the field of arranging and translated by L. Bodnar, N. Gatailo, A. Dalekyi, A. Dushniy, R. Kabalo, N. Kmit, O. Lychenko, S. Maksymov, P. Rachynsky, R. Stakhniv, Y. Chumak, etc.

Proved, that the basis of the repertoire of educational orchestral groups with accordion accordions is the translation of works of different styles and different national music, works of folklore orientation, based on the traditions of folk ensemble music and original orchestral compositions (E. Mantulev, Y. Oleksiv, A. Onufrienko, V. Chumak, R. Stakhniv, etc.).

The basis of the repertoire of the Soviet period were translated compositions: with folklore orientation, derived from the traditions of folk ensemble music, accompaniment to vocal, choral, choreographic compositions, as well as author's translations. Less numerous are the original orchestral compositions (I. Vymer, Y. Oleksiv, A. Onufrienko, N. Plaksyuk); works for orchestra from solo academic and folk instruments (I. Vymer, V. Zaderatsky, V. Chumak); original and translated compositions for bayan or accordion with piano, symphony and chamber orchestras (A. Batrshin, K. Sokolov, R. Stakhniv).

In the realities of today, orchestral compositions (E. Mantulev, Y. Oleksiv, A. Onufrienko, V. Chumak, etc.) are called for practical use in the educational process of modification relations to repertoire traditions with stringed instruments (basics of domrovo-balalaika composition) and orchestras of Ukrainian folk orchestras with a basis string and bow quintet, as successors of traditional forms of folk instrumental music. At the same time, in the V. Barvinsky's Music College orchestra of bayan-accordion is actively functioning, designed to expand its own repertoire platform, promoting the performing arts in the region and Ukraine through the prism of concert and touring activities.

Key words: bayan-accordion, Lviv region, orchestra, works, composers.

Постановка проблеми. Оркестрове виконавство за участі баяна-акордеона займає власну нішу в народно-музичному виконавстві України. На регіональному рівні, зокрема на Львівщині, воно має багату історію та вагомий практичний і творчий доробок. Особливе місце у цьому процесі посідають композиції, які інспіровані виконавською діяльністю колективів, мають успішну концертну пролонгацію, оскільки їхні автори демонструють глибоке розуміння темброво-технічних можливостей інструмента у сольній функції та в процесі ансамблювання, знання виконавського потенціалу конкретного колективу. Водночас вони часто залишаються у рукописах, тому такі композиції є вилученими із загальної концертної практики та не мають перспективи наукового осмислення. Звернення науковців до окресленої проблеми є поодинокими і здебільшого не спрямованими на музикознавчий аналіз ансамблевих композицій, поява яких тісно пов'язана з практичною діяльністю конкретних виконавських колективів, що пройшли успішну апробацію концертною практикою і є істотною складовою регіональної та національної баянно-акордеонної культури.

Оскільки професійних академічних оркестрів народних інструментів на Львівщині немає, основною сферою адресації відповідної творчості стали оркестри ЛНМА (ЛДК) ім. М. Лисенка, ЛДМУ ім. С. Людкевича, Львівського культосвітнього училища (училища культури і мистецтв), ДДМУ ім. В. Барвінського, музпедфакультету

ДДПУ ім. І. Франка та ін. Для таких колективів створена оригінальна музика І. Вимером, Г. Казаковим, Е. Мантульєвим, Я. Олексівим, А. Онуфрієнком та ін., здійснене аранжування та перекладення Л. Боднар, Н. Гатайло, А. Далеким, А. Душним, Р. Кабалом, Н. Кміть, О. Личенком, С. Максимовим, П. Рачинським, Р. Стахнівим, Ю. Чумаком та ін.

Аналіз досліджень. Пласт наукової догми охопленої значною частиною музикознавчих праць народно-інструментального мистецтва України. Зокрема, є праці з історії української академічної школи народно-інструментального мистецтва В. Гуцала, Д. Варламова (Варламов, 2006), М. Давидова (Давидов, 2010), П. Іванова, М. Лисенка, І. Мацієвського, М. Різоля, А. Семешка, А. Сташевського та ін.; словниково-довідникові видання А. Душного та Б. Пица (Душний, Пиц, 2010), А. Семешка та ін.; праці з проблем народно-ансамблевого та оркестрового виконавства України В. Воеводіна, А. Гуменюка, В. Дейнеги (Дейнега, 2002), Я. Зуляка, О. Ільченка (Ільченко, 1994), І. Мариніна, Ю. Лошкова, О. Незовибатька, С. Нефедова (Нефедов, 2018), Т. Сідлецької та його регіональної специфіки П. Дрозди (Дрозда, 2009), Л. Пасічняк (Пасічняк, 2005), О. Трофимчука та ін.

Окрему нішу становлять праці щодо дослідження колективного музикування за участі баяна-акордеона на Львівщині: тенденцій розвитку виконавства, освіти та творчості Л. Бод-

нар (Боднар, 2010), А. Душного (Душний, 2007), С. Карася та Я. Олексіва (Карась, Олексів, 2008), Р. Кундиса (Кундис, 2011), А. Онуфрієнка, Б. Пица, Л. Посікіри (Посікіра, 2005), Г. Савчин (Савчин, 2018), О. Сергієнко (Сергієнко, 2013), В. Шафети (Шафета, 2013) та ін.; *аналізу діяльності окремих митців регіону* А. Боженського, О. Голдрича, Р. Дидика, А. Душного (Душний, 2006, 2010), Ю. Дякунчака, Ю. Ісевича, І. Куртого (Куртий, 2011), Л. Мартиніва (Мартинів, 2019), Б. Пица, Н. Сторонської (Сторонська, 2020), Б. Сюті (Сюта, 2011), І. Фрайта, М. Фрайта (Фрайт, 1985), Ю. Чумака та ін.

Мета статті – провести лінію затребуваності дидактичного репертуарного забезпечення для оркестрів за участі баяна-акордеона на Львівщині, визначити певні репертуарні уподобання колективів на прикладі творчості композиторів А. Онуфрієнка, Я. Олексіва, В. Чумака та інших.

Виклад основного матеріалу. Виконавські аспекти композиторських взірців, скомпонованих для народних інструментів, виводять цей феномен за рамки традиційного образного стилутворення, жанру, виражальних можливостей, стимулюючи та збагачуючи загальний контент. Водночас включення до репертуару оркестрів музичної класики має на меті виховання естетики смаку та розвитку художнього мислення як виконавців, так і композиторів (Варламов, 2006). Звідси – особливості репертуарного складу, котрий формується на підставі:

- численних перекладень, аранжувань та обробок української та зарубіжної музики, створеної для найрізноманітніших академічних інструментальних оркестрових та камерних складів, а також взірців фортепіанної, вокальної, хорової літератури;
- оригінальних композицій, що виникли з потреб дидактичної практики і враховують актуальні вимоги педагогічного процесу;
- ужиткових композицій (акомпанементів до виступів хорових, танцювальних, вокально-хореографічних колективів);
- патріотичного та національного фольклорно-обрядового репертуару;
- розважальних композицій (популярно-академічних, фольклорних та естрадних жанрів у їх синтетичних поєднаннях, а також різноманітних пісенно-танцювальних та сольо-оркестрових концертних п'єс);
- творів професійних композиторів, написаних за замовленням виконавських колективів, спрямованих на моделювання жанрових ознак, відтворення фольклорних форм музикування із застосуванням сучасних композиторських технік, новітнього гармонічного та ладового мислення тощо.

Основу репертуару з радянських часів становлять *перекладні композиції* різностильової та різнонаціональної музики, що є невід'ємним підґрунтям формування високопрофесійного виконавця та майбутнього керівника колективу, а також твори з фольклорною орієнтацією, похідні від традицій народно-ансамблевого музикування, акомпанементи до вокальних, хорових, хореографічних композицій, а ще *авторські перекладення* (прикладом чого є авторські оркестрові перекладення баянних творів «Токата», «Соната-балада», «*Lets run in jazz*», «В настрої джазу» Я. Олексівим (Карась, Олексів, 2008), ансамблеві перекладення оригінальних акордеонних творів «Веселий поні», «Регтайм» В. Салія).

Значно менш численними є *оригінальні оркестрові композиції*, авторами яких є творчо обдаровані керівники або учасники колективів. До таких взірців належать «Варіації», «Романтичний ескіз», «Сюїта» А. Онуфрієнка, а також його «Фантазія» в інструментуванні Ю. Балуха, оригінальна композиція «Скерцо-фантазія» Н. Плаксюка. Ще рідшими є твори фахових композиторів-педагогів відповідних навчальних закладів, серед яких визначними є «Ноктюрн», «Ода дружбі», сюїта «Ліс Микита», «Гумореска» І. Вимера, «Інтермеццо», «Українська фантазія», лірична фантазія «Яворина», романси «Дві флейти» на сл. А. Канич, «Пісня» на сл. Д. Павличка. Окремий пласт становлять *твори для оркестру із соло академічних та народних інструментів* (Концерт-рапсодія для домри з оркестром народних інструментів В. Задерацького, «Гуцульська рапсодія» для сопілки і оркестру І. Вимера, Варіації на тему української народної пісні «Ой, при лужку» для оркестру і баяна-соло В. Чумака), а також *оригінальні та перекладні композиції для баяна чи акордеона з фортепіано, симфонічним та камерним оркестрами* (Концерт для баяна з фортепіано А. Батршина, перекладення К. Соколова для акордеона з оркестром «Віртуози Львова», «Я хочу жити» Р. Стахніва).

Так, для забезпечення репертуарних потреб навчальних колективів відділу, а також кафедри народних інструментів Львівської державної консерваторії сподвижником-організатором низки навчальних колективів цього структурного підрозділу навчального закладу Г. Казаковим створено низку інструментальних перекладень для цимбалів, домри та різних ансамблевих складів, а також низку інструментовок для оркестру народних інструментів, серед яких визначними є «Українська сюїта» З. Дашака, «Козачок» Л. Ревуцького, «Серенада» *op. 37 № 3* М. Лисенка.

У творах, позиціонованих авторами як обробки академічного репертуару, допускається значно більша свобода щодо цілісності авторського першоджерела з урахуванням можливостей якомога повнішого розкриття виразового потенціалу конкретного виконавського складу. Так, в обробці для тріо баяністів широковідомої хорової композиції С. Людкевича «Гагілка» М. Оберюхтін збільшив кількість експозиційних проведень основної теми із застосуванням імітаційних прийомів та ускладненням модуляційного плану, додав варіаційний розвиток першої теми, а у репризному розділі (твір галицького митця має тричастинну репризну форму – В. Ш., А. Д.) збагатив фактуру віртуозними пасажами (Гагілка, 1964). «В цьому викладі твір має фактично двох авторів – С. Людкевича та М. Оберюхтіна», – відзначає Л. Боднар, яка взяла саме цю баянну обробку композиції за основу оркестрування для консерваторського колективу (Боднар, 2008: 19). Керівник оркестру акцентує увагу на відтворенні у власному варіанті народно-оркестрової версії специфічних баянних прийомів виконання шляхом дублювання оркестрових голосів, використання нових тембрів, введення групи ударних інструментів (Боднар, 2008: 16–20).

Винятковою за різноспрямованістю, чисельністю, обсягом і фаховим рівнем є діяльність педагога, науковця, композитора і диригента А. Онуфрієнка. Для оркестру народних інструментів митець здійснив значну кількість різностильових аранжувань і перекладень. Він працював над творами «Серенада» Л. Бетховена, «Слов'янський танець» А. Дворжака, «Елегійна мелодія» Е. Гріга, І ч. Симфонії № 10 Д. Шостаковича, «Вальс» І. Стравінського, «Українська симфонія» М. Калачевського, «Симфонія» М. Вербицького, «Український танець» А. Штогаренка, «Давно те минуло» А. Кос-Анатольського. Тут митець повнооб'ємно демонструє свою гнучкість в переосмисленні методичних надбань академічних інструментальних культур, досвідченість в їхній адаптації до специфіки міхового інструменту (ансамблю, оркестрового складу). «Залучаючи музичні зразки різних епох, стилів, національних шкіл, А. Онуфрієнко програмує їх на різний рівень виконавсько-технічної складності, прагнучи охопити всі ланки навчання і концертної практики <...> Збагачуючи світогляд музиканта, перекладення А. Онуфрієнка сприяють виробленню культури звуку, оволодінню манерою виконання відповідної епохи, додають виразності у палітру міховедення та звуковидобування», – відзначає дослідник його творчості А. Душний (Душний, 2010: 19).

Поряд з численними обробками, інструментуваннями, перекладеннями у доробку А. Онуфрієнка чимало оригінальних творів, репертуарних композицій дидактичного спрямування для баяна-соло, ансамблю баяністів («На полонині», «Співанки», «Маленька поема», «Порив»), оркестру народних інструментів («Варіації», Сюїти № 2, 3, «Романтичний ескіз», «Хороводи», «Увертюра», «Гуцульська імпровізація», «Симфонієтта» тощо). Для народно-оркестрових колективів митцем створено «Поєму» (для складу, де солуючі функції почергово виконують концертні гармоніки та домри, доповнені квінтетом балалайок, цимбалами, бандурою та групою ударних), «Фантазію» та низку інших композицій.

Окремої уваги вартий перелік перекладень і оркеструвань А. Онуфрієнка, який регулярно числився в афішах як диригент оркестру з 1964 року, здійснюючи планомірну роботу з формування різностильових концертних програм. Це «Партита c-moll» Й. С. Баха, Увертюра до опери «Заграва» А. Кос-Анатольського, «Українська симфонія» М. Калачевського, «Думка» С. Прокоф'єва, «Танець піратів» А. Хачатуряна, «Вальс» М. Скорика, «Ягілочка» Ф. Колесси, «Коломийка» Р. Симовича, «Прелюдія № 6» Д. Шостаковича, «Концерт № 1» для баяна з оркестром народних інструментів М. Чайкіна тощо.

Численно представлені у програмах кількох десятиліть оригінальні композиції А. Онуфрієнка для оркестру народних інструментів. Це «Варіації», «Поема», «Фантазія», Сюїти № 2, 3, «Романтичний ескіз», «Хороводи», «Увертюра», «Гуцульська імпровізація», «Симфонієтта». «Відповідаючи професійним вимогам академічного мистецтва, музичні композиції А. Онуфрієнка слугують яскравим самобутнім прикладом органічного розширення репертуарної скарбниці для колективів і виконавців на народних інструментах. Виваженість, раціональність, дидактичність, конкурентоздатність – далеко не вичерпний перелік якостей, якими користувався митець під час написання, редагування, перекладення, оркестрування, селекціонування», – зазначає А. Душний (Душний, 2006: 45).

Виконавський склад оркестру фахового навчального закладу обумовлений наявністю студентів окремих спеціальностей та їх виконавським потенціалом, рівнем технічної, інтелектуальної і художньої зрілості. Саме тому практично кожен з оригінальних оркестрових творів А. Онуфрієнка різниться специфікою комплектації партій та їх функціями в архітектоніці цілого твору. Так, «Поема» А. Онуфрієнка (Онуфрієнко, 2009) належить до оригінальної композиторської творчості

1970-х років. Композиція написана для складу, де солюючі функції почергово виконують концертні гармоніки та домри, доповнені квінтетом балалайок, цимбалами, бандурою та групою ударних – литаврами і трикутником. За словами А. Душного, це композиція, у якій поєднуються риси неоромантизму та неокласицизму, а також відображаються специфічні ознаки композиторського стилю, властиві В. Косенку, С. Рахманінову, П. Чайковському, С. Прокоф'єву (Онуфрієнко, 2009: 57). Загальна композиція твору поєднує тричастинність, концертність та ознаки сонатного мислення.

Склад оркестру «*Фантазії*» (Робота з оркестром, 2006) є універсальним, що допускає його комплектацію у практиці як самодіяльних, так і професійних оркестрів народних інструментів. Він охоплює три основні групи інструментів – духові, струнні, ударні. Група духових інструментів представлена сопілками (I, II) і кларнетами (I, II). Струнні інструменти поділяються за способом звуковидобування на такі: фрикційні – скрипки (I, II), альти, віолончелі, контрабаси; щипкові – бандури (I, II); струнно-ударні – цимбали. Група ударних інструментів подана у трьох таких різновидах: литаври, трикутник, бубон, епізодично тарілка. У творі поєднуються два контрастні тематичні утворення з опорою на пісенність і танцювальність, типові для народної практики. Баянна партія покликана створювати певний фон забарвлення із притаманною *string*-фонацією. Аналогом такого поєднання в професійній музиці є *lassanfriska* в Рапсодіях Ф. Ліста, «Думка-шумка» М. Лисенка, думка-коломийка у доробку композиторів, які є представниками галицького бідермаєра.

До створення оригінального виконавського народно-оркестрового репертуару долучалися Ф. Колесса, С. Людкевич, Н. Плаксюк, Р. Сімович, а також знавець та ентузіаст народно-інструментального виконавства І. Вимер. Зокрема, його «Гуцульська рапсодія» для сопілки й оркестру народних інструментів нерідко звучить у концертних програмах навчальних та аматорських народно-інструментальних колективів. «Гумореска», «Подільська весільна» – твори, які постійно входять до репертуару оркестру народних інструментів фахових мистецьких інституцій Львівщини.

Композиція «*Українська фантазія*» Я. Олексіва (Олексів, 2018) створена для репертуарних потреб навчального оркестру баяністів-акордеоністів із його еволюційною реорганізацією для оркестру українських народних інструментів ЛНМА ім. М. Лисенка у жанрі неофольклорної стилістики. Тут за умови провідної мелодичної функції та розвиненості партії гармоніки

застосовуються й інші інструменти (хоч і значно скромніше за техніко-виражальним потенціалом, що було зумовлено реаліями педагогічного процесу та наявністю виконавських сил). Оркестрові композиції пізнішого періоду («Лірична фантазія», «Яворина») постали з потреб забезпечення виконавського репертуару оркестру українських народних інструментів академії «*SoloWay*», очолюваного музикантом-композитором.

Що стосується колективів музпедфакультету Дрогобицького педуніверситету (оркестр «Ліра», ансамблі «Гармоніка» і «Прикарпатські музики»), котрі були засновані і очолювані Е. Мантулевим, то ключове місце в них належить баянам. Концертні програми відрізняє широка стильова палітра, зокрема зразки класичної музики, оригінальні композиції та перекладення Е. Мантулева, фольклорні та естрадні твори. Так, у репертуарі ОНІ «Ліра» в програмі 1966 року представлено твори «Жайворонок» М. Глінки, «Танець феї Драже» з балету «Лускунчик» П. Чайковського, «Остання весна» Е. Гріга, «Угорський танець» № 5 Й. Брамса, «Хороводи» А. Онуфрієнка, «Севдана» Г. Златова тощо (Давидов, 2010: 502).

Характерною рисою Е. Мантулева як керівника оркестру «Ліра» був виражений підхід до вибору репертуару та професійне аранжування. В оркестровках Ернест Іванович ключову увагу приділяв баяну, якому надавав, крім акомпануючої функції, роль мелодичного голосу, варіаційного обігрування, що утворює своєрідний діалог з іншими інструментами. Як педагог-практик та учасник цілої низки ансамблів за участі баяна Е. Мантулев глибоко орієнтувався в особливостях репертуарних запитів. Зокрема, він здійснив інструментовку солоспіву «Коли розлучаються двоє», обробку пісні «Якби мені не тиночки», створив оригінальну оркестрову композицію «Карпатський етюд» з сопілковим соло, романс «Чарівна весна» на слова І. Юринця (Мантулев, 2008). Оркестр народних інструментів Львівського державного училища культури і мистецтв має в своєму репертуарі композиції Е. Мантулева «Карпатський мотив», «Карпатський етюд». Видавництвами «Музика» та «Музична Україна» опубліковано понад 40 творів оригінальних композицій, а також обробок, перекладень для баяна, ансамблів, оркестру народних інструментів, здійснених Е. Мантулевим.

Репертуар оркестру «Ліра» відрізняється поєднанням ознак народно-інструментального мистецтва та естрадної музики. М. Фрайт зазначав: «Оркестр народних інструментів – це навчальна творча лабораторія, де вони здобувають навик оркестрового музикування, володіння різним

народними інструментами, знайомляться з основами інструментовки, відповідним репертуаром, особливостями шкільного оркестру народних інструментів, що так необхідно майбутньому вчителів музики» (Фрайт, 1985).

Вагомий внесок у формування навчального оркестрового репертуару здійснили В. Чумак та С. Максимов. Зокрема, композиція, що існує в різних виконавських версіях, – Варіації на тему лемківської народної пісні «Кедь ми прийшла карта» В. Чумака, опрацьована С. Максимовим для дуету баяністів у супроводі оркестру українських народних інструментів. Твір перекладений для особливого складу, що частково поєднує складові симфонічного оркестру (група дерев'яних духових – флейта, гобой, кларнет, фагот; струнно-смичковий склад – перші та другі скрипки, альти, віолончелі та контрабаси), а також складові оркестру народних інструментів (перші та другі баяни, що беруть на себе функції мідної групи, та група з бандур, цимбал та баянів-соло, що утворює окремий самостійний фактурний прошарок і за функцією виступає як своєрідне *concertino*). Оркестровий склад доповнюють ударні інструменти – малий та великий барабани, дзвіночки, трикутник і тамбурин, які у даній композиції поряд з ритмічною функцією набувають значення

важливого тембрового чинника та сприяють неофольклорним наслідуванням троїстих музик. На думку А. Душного, баяни у цьому складі беруть на себе роль мідної духової групи, а ударні сприяють створенню тембрального образу троїстих музик (Душний, 2007: 62).

Висновки. У репертуарі композиторів Львівщини для оркестрів за участі баянів-акордеонів представлені найрізноманітніші за жанрами твори – від перекладень популярних мелодій до неординарних оригінальних композицій. Останні відрізняються прагненням авторів здійснювати в оркестровій сфері різноманітні творчі експерименти, які стосуються різнопланового трактування функцій окремих партій, тембрального багатства (оркестральність, звуконаслідування народних інструментів та інструментальних ансамблів), принципів формотворення та музичного розвитку, нетипового прочитання стилістики (нової фольклорної хвилі, імпресіонізму, джазу) тощо. Саме тому напрацювання оркестрової сфери представників Львівщини щодо забезпечення навчальних дидактичних потреб та концертного репертуару становить невід'ємну частину репертуарного надбання української академічної школи гри на народних інструментах в культурно-мистецькому просторі сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боднар Л. Історія становлення та розвитку оркестру народних інструментів Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка. *Народно-інструментальне мистецтво на зламі XX–XXI століть* : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. Дрогобич, 19 березня 2010 р. / ред.-упоряд. А. Душний, Б. Пиц. Дрогобич : Посвіт, 2010. С. 17–25.
2. Боднар Л. Твори українських авторів для диригування оркестром народних інструментів : навч. посіб. [Ноти]. Львів : СПОЛОМ, 2008. 114 с.
3. Варламов Д. Академізація баянного мистецтва: теорія і практика. *Актуальні питання баянно-акордеонного виконавства та педагогіки в мистецьких навчальних закладах* / ред.-упоряд. А. Стаськівський. Луганськ : Знання, 2006. Вип. 2. С. 135–149.
4. Гагілка. Обробив М. Оберюхтін за С. Людкевичем [Ноти]. *Популярні твори в перекладенні для тріо баяністів*. Київ : Мистецтво, 1964. Вип. 2. С. 3–24.
5. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа) : підручник. Київ : НМАУ ім. П. Чайковського, 2010. 592 с.
6. Дейнега В. Музичний інструментарій як показник специфіки оркестру народних інструментів. *Науковий вісник НМАУ ім. П. Чайковського*. Київ, 2002. Вип. 22. Серія «Музичне виконавство». Кн. 8. С. 119–129.
7. Дрозда П. Феномен колективного народно-інструментального музикування західно-українського регіону : дис. ... канд. мистецтвозн. : 17.00.03 «Музичне мистецтво». Львів, 2009. 213 с.
8. Душний А. Анатолій Онуфрієнко: життя присвячене музиці : монографія / за заг. ред. Б. Пица. Дрогобич : Посвіт, 2010. 328 с.
9. Душний А. Композиторська спадщина Анатолія Онуфрієнка (методико-виконавський збір). *Творчість композиторів України для народних інструментів* : зб. матер. між нар. наук.-практ. конф. ЛДМА ім. М. Лисенка, 10 квітня 2006 р. / ред.-упоряд. А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. Дрогобич : Посвіт, 2006. С. 41–45.
10. Душний А. Прикарпатський дует баяністів – творчо-виконавський аспект : навч. посіб. Дрогобич : Посвіт, 2007. 88 с.
11. Душний А., Пиц Б. Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва : довідник. Дрогобич : Посвіт, 2010. 216 с.
12. Лященко О. Народне оркестрове виконавство: аматорство і проблеми художності : монографія / відп. ред. А. Лященко. Київ : КДК, 1994. 116 с.
13. Карась С., Олексів Я. Сучасні твори у перекладі для оркестру українських народних інструментів [Ноти] : навч. посіб. Львів : АРАЛ, 2008. 114 с.

14. Кундис Р. Навчальні виконавські колективи Львівщини як чинник баянного виконавського професіоналізму. *Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. Чайковського: Музичне виконавство і педагогіка: історія, теорія, інтерпретаційні аспекти композиторської творчості* / автори проєкту, ред.-упор. М. А. Давидов, В. Г. Сумарокова. Київ : НМАУ, 2011. Вип. 96. С. 264–272.
15. Куртий І. До питання стилевих особливостей доробку А. Онуфрієнка, В. Балика, Я. Олексіва в еволюційному просторі Львівської баянної школи. *Творчість композиторів України для народних інструментів : зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка за мат. II-ї Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 75-річчю від дня народження видатного українського композитора Віктора Власова*. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2011. Вип. 2. С. 47–52.
16. Мантулев Е. Пісня «Чарівна весна» на слова І. Юринця [Ноти] / муз. ред. А. Славич, авт. вст. статті В. Шафета. Дрогобич : Посвіт, 2008. 8 с.
17. Мартинів Л. Етапи професіоналізації музичного життя Дрогобиччини : дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.03 «Музичне мистецтво». Львів, 2019. 400 с.
18. Марченко В. Історико-культурні виміри еволюції акордеонного мистецтва в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : дис. ... канд. мистецтвозн. : 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2017. 211 с.
19. Нефедов С. Баянно-ансамблеве мистецтво в музичній культурі України ХХ – початку ХХІ століття: теорія, історія та практика : дис. ... канд. мистецтв. : 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2018. 257 с.
20. Олексів Я. Українська фантазія [Ноти] : навч. посіб. / ред.-упоряд. Г. Олексів, Н. Пилатюк. Львів, 2018. 108 с. + додаток 48 с.
21. Онуфрієнко А. Поема [Ноти]. Душний А., Карась С. Педагогічний репертуар для народних інструментів: навч. посіб. Дрогобич : Посвіт, 2009. С. 33–52.
22. Пасічняк Л. Типологія ансамблів за участі баяну, акордеону в Україні періоду ХХ – початку ХХІ століття. *Львівська баянна школа та її видатні представники (70-річчю від дня народження А. Онуфрієнка присвячується)* : зб. мат. наук.-практ. конф. / упоряд. А. Душний, С. Карась, І. Фрайт. Дрогобич : Коло, 2005. С. 76–88.
23. Посікіра Л. Оркестри народних інструментів у Львівській державній музичній академії ім. М. Лисенка. *Академічне мистецтво оркестрів народних інструментів і капел бандуристів спеціальних музичних вузів України* : тези Всеукр. наук.-теор. конф. Київ, 2005 р. Київ, 2005. С. 61–66.
24. Робота з оркестром народних інструментів на прикладі «Фантазії» А. Онуфрієнка [Ноти] : метод. рек. для вищих навч. закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації / уклад. А. Душний, С. Карась. Київ : Фірма «ІНКОС», 2006. 52 с.
25. Савчин Г. Фактори дослідницької діяльності народно-інструментального мистецтва України ХХІ століття. *Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ–ХХІ століть* : зб. матер. та тез XII міжнар. наук.-практ. конф. (07 грудня 2018, Дрогобич) / ред.-упоряд. А. Душний, Б. Пиц. Дрогобич : Посвіт, 2018. С. 165–168.
26. Сергієнко О. Народно-оркестрове мистецтво України ХХІ століття на прикладі мистецьких проєктів Дрогобиччини: порівняльно-аналітичний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / ред.-упоряд. В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря. Дрогобич : Посвіт, 2013. Вип. 7. С. 128–137.
27. Сторонська Н. Сучасне репертуарне забезпечення оркестрів (ансамблів) ЗВО на основі оригінальної музики (на прикладі творчості митців дрогобицької музично-педагогічної школи Ернеста Мантулева і Романа Стахніва). *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузів. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Том 5. С. 192–196.
28. Сютя Б. Дрогобицькі ентузіасти вивчення баянно-акордеонного мистецтва. *Українська музична газета*. 2011. № 2 (80).
29. Фрайт М. Звучить «Ліра». *Радянський педагог*. 1985. № 21 (921). 06 червня.
30. Шафета В. Композиторська творчість митців Львівщини та їх внесок у забезпечення дидактичних ансамблево-оркестрових репертуарних потреб. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / ред.-упор. В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря. Дрогобич : Посвіт, 2013. Вип. 6. С. 137–147.

REFERENCES

31. Bodnar, L. (2010). *Istoriia stanovlennia ta rozvytku orkestru narodnykh instrumentiv Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii imeni Mykoly Lysenka* [History of formation and development of the orchestra of folk instruments of the Lviv Mykola Lysenko National Music Academy]. *Narodno-instrumentalne mystetstvo na zlami XX – XXI stolit: zb. mater. III Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Drohobych, 19 bereznia 2010)* / [red.-uporiad. A. Dushniy, B. Pyts]. Drohobych: Pósvit. Pp. 17–25. [in Ukraine].
32. Bodnar, L. (2008). *Tvory ukrainskykh avtoriv dlia dyryhuvannia orkestrom narodnykh instrumentiv* [Works by Ukrainian authors for conducting an orchestra of folk instruments]: *navch. posib. [Noty]*. Lviv: SPOLOM. 114 s. [in Ukraine].
33. Varlamov, D. (2006). *Akademizatsiia bayannogo iskusstva: teoriia i praktika* [Bayn art academization: theory and practice]. *Aktualni pytannia baianno-akordeonnoho vykonavstva ta pedahohiky v mystetskykh navchalnykh zakladakh* / [red.-uporiad. A. Stashevskiy]. Luhansk: Znannia. Vyp. 2. Pp. 135–149. [in Ukraine].
34. *Hahilka* (1964) [Hahilka]. *Obrobiv M. Oberiukhtin za S. Liudkevychem [Noty]*. *Populiarni tvory v perekladenni dlia trio baiianistiv*. Kyiv: Mystetstvo. Vyp. 2. Pp. 3–24. [in Ukraine].

35. Davydov, M. (2010). *Istoriia vykonavstva na narodnykh instrumentakh (Ukrainska akademichna shkola)* [History of performance on folk instruments (Ukrainian academic school)]; *pidruchnyk [dlia vyshchyykh ta ser. muz. navch. zakladiv]*. Kyiv: NMAU im. P. I. Chaikovskoho. 592 s. [in Ukraine].
36. Deineha, V. (2002). *Muzychnyi instrumentarii yak pokaznyk spetsyfyky orkestru narodnykh instrumentiv* [Musical instruments as an indicator of the specifics of the orchestra of folk instruments]. *Naukovyi visnyk NMAU im. P. Chaikovskoho*. Kyiv. Vyp. 22: Muzychne vykonavstvo. Kn. 8. Pp. 119–129. [in Ukraine].
37. Drozda, P. (2009). *Fenomen kolektyvnoho narodno-instrumentalnoho muzykuvannia Zakhidno-ukrainskoho rehionu* [The phenomenon of collective folk instrumental music of the Western Ukrainian region]: *dys. ... kand. mystetstvozn.: spets. 17.00.03 «Muzychne mystetstvo»*. Lviv. 213 s. [in Ukraine].
38. Dushniy, A. (2010). *Anatolii Onufriienko: zhyttia prysviachene muzytsi* [Anatoly Onufriienko: life is dedicated to music]: *monohrafiia / [za zah. red. B. Pytsa]*. Drohobych: Posvit. 328 s. [in Ukraine].
39. Dushniy, A. (2006). *Kompozytorska spadshchyna Anatoliia Onufriienka (metodyko-vykonavskiy zriz)* [Composer's legacy of Anatoly Onufriienko (methodical and performing section)]. *Tvorchist kompozytoriv Ukrainy dlia narodnykh instrumentiv: zb. mater. mizh nar. nauk.-prakt. konf. (LDMA im. M. Lysenka, 10 kvitnia 2006) / [red.-uporiad. A. Dushniy, S. Karas, B. Pyts]*. Drohobych: Posvit. Pp. 41–45. [in Ukraine].
40. Dushniy, A. (2007). *Prykarpatskyi duet baianistiv – tvorcho-vykonavskiy aspekt* [Prykarpattia duo of bayanists – creative and performing aspect]: *navch. posib*. Drohobych: Posvit. 88 s. [in Ukraine].
41. Dushniy, A., Pyts, B. (2010). *Lvivska shkola baianno-akordeonnoho mystetstva* [Lviv school of bayan-accordion art]: *dovidnyk*. Drohobych: Posvit. 216 s. [in Ukraine].
42. Ilchenko, O. (1994). *Narodne orkestruve vykonavstvo: amatorstvo i problemy khudozhnosti* [Folk orchestral performance: amateurism and problems of art]: *monohrafiia / [vidp. red. A. Lashchenko]*. Kyiv: KDIK. 116 s. [in Ukraine].
43. Karas, S., Oleksiv, Y. (2008). *Suchasni tvory u perekladi dlia orkestru ukrainskykh narodnykh instrumentiv* [Modern works in translation for orchestra of Ukrainian folk instruments] [*Noty*]: *navch. posib*. Lviv: ARAL. 114 s. [in Ukraine].
44. Kundys, R. (2011). *Navchalni vykonavski kolektyvy Lvivshchyny yak chynnnyk baiannoho vykonavskoho profesionalizmu* [Educational performing groups of Lviv region as a factor of bayan performing professionalism]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy im. P. Chaikovskoho: Muzychne vykonavstvo i pedahohika: istoriia, teoriia, interpretatsiini aspekty kompozytorskoi tvorchosti / [avtory proektu, red.-upor.: M. A. Davydov, V. H. Sumarokova]*. Kyiv: NMAU. Vyp. 96. Pp. 264–272. [in Ukraine].
45. Kurtyi, I. (2011). *Do pytannia stylovykh osoblyvostei dorobku A. Onufriienka, V. Balyka, Y. Oleksiva v evoliutsiinomu prostori Lvivskoi baiannoi shkoly* [On the question of stylistic features of the works of A. Onufriienko, V. Balyk, Y. Oleksiv in the evolutionary space of the Lviv bayan school]. *Zb. nauk. prats molodykh vchenykh Drohobychskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka: mat. II-yi Vseukr. nauk.-prakt. konf. «Tvorchist kompozytoriv Ukrainy dlia narodnykh instrumentiv», prysviachenoii 75-richchiiu vid dnia narodzhennia vydatnoho ukrainskoho kompozytora Viktora Vlasova*. Drohobych: RVV DDPU im. I. Franka. Vyp. 2. Pp. 47–52. [in Ukraine].
46. Mantuliev, E. (2008). *Pisnia «Charivna vesna» na slova I. Yuryntsia* [Song «Magic Spring» in the words of I. Yurynets] [*Noty*] / [*muz. red. A. Slavych, avt. vst. statti V. Shafeta*]. Drohobych: Posvit. 8 s. [in Ukraine].
47. Martyniv, L. (2019). *Etapy profesionalizatsii muzychnoho zhyttia Drohobychchyny* [Stages of professionalization of the musical life of Drohobych region]: *dys. ... kand. mystetstvozn.: spets. 17.00.03 «Muzychne mystetstvo»*. Lviv. 400 s. [in Ukraine].
48. Marchenko, V. (2017). *Istoryko-kulturni vymiry evoliutsii akordeonnoho mystetstva v Ukraini (druha polovyna XX – pochatok XXI st.)* [Historical and cultural dimensions of the evolution of accordion art in Ukraine (second half of XX – early XXI century)]: *dys. ... kand. mystetstvozn.: spets. 26.00.01 «Teoriia ta istoriia kultury»*. Kyiv. 211 s. [in Ukraine].
49. Nefedov, S. (2018). *Baianno-ansambleve mystetstvo v muzychnii kulturi Ukrainy XX – pochatku XXI stolittia: teoriia, istoriia ta praktyka* [Bayan-ensemble art in the musical culture of Ukraine XX – early XXI century: theory, history and practice]: *dys. ... kand. mystetstv.: spets. 26.00.01 «Teoriia ta istoriia kultury»*. Kyiv. 257 s. [in Ukraine].
50. Oleksiv, Y. (2018). *Ukrainska fantaziia* [Ukrainian fantasy] [*Noty*]: *navch. posib. / [red.-uporiad. H. Oleksiv, N. Pylatiuk]*. Lviv. 108 s. + dodatok 48 s. [in Ukraine].
51. Onufriienko, A. (2009). *Poema* [Poem] [*Noty*]. *Dushniy A., Karas S. Pedahohichniy repertuar dlia narodnykh instrumentiv: navch. posib*. Drohobych: Posvit. Pp. 33–52. [in Ukraine].
52. Pasichniak, L. (2005). *Typolohiia ansambliv za uchasti baianu, akordeonu v Ukraini periodu XX – pochatku XXI stolit* [Typology of ensembles with the participation of bayan, accordion in Ukraine in the period XX – early XXI centuries]. *Lvivska baianna shkola ta yii vydatni predstavnyky (70-richchiiu vid dnia narodzhennia A. Onufriienka prysviachuietsia): zb. mat. nauk.-prakt. konf. / [uporiad. A. Dushniy, S. Karas, I. Frait]*. Drohobych: Kolo. Pp. 76–88. [in Ukraine].
53. Posikira, L. (2005). *Orkestry narodnykh instrumentiv u Lvivskii derzhavnii muzychni akademii im. M. Lysenka* [Orchestras of folk instruments at the Lviv M. Lysenko State Music Academy]. *Akademichne mystetstvo orkestriv narodnykh instrumentiv i kapel bandurystiv spetsialnykh muzychnykh vuziv Ukrainy: tezy Vseukr. nauk.-teor. konf. (Kyiv, 2005)*. Kyiv. Pp. 61–66. [in Ukraine].
54. *Robota z orkestrom narodnykh instrumentiv na prykladi «Fantazii» A. Onufriienka* (2006). [Work with the orchestra of folk instruments on the example of «Fantasy» by A. Onufriienko] [*Noty*]: *metod. rek. [dlia vyshchyykh navch. zakladiv kultury i mystetstv I–II rivniv akredytatsii] / [ukladachi A. Dushniy, S. Karas]*. Kyiv: Firma «INKOS». 52 s. [in Ukraine].
55. Savchyn, H. (2018). *Factory doslidnytskoi diialnosti narodno-instrumentalnoho mystetstva Ukrainy XXI stolittia* [Factors of research activity of folk-instrumental art of Ukraine of the XXI century]. *Narodno-instrumentalne mystetstvo na zlami XX – XXI stolit: zb. mater. ta tez XII mizhnar. nauk.-prakt. konf. (07 hrudnia 2018, Drohobych) / [red.-uporiad. A. Dushniy, B. Pyts]*. Drohobych: Posvit. Pp. 165–168. [in Ukraine].

56. Serhiienko, O. (2013). *Narodno-orkestruve mystetstvo Ukrainy XXI stolittia na prykladi mystetskykh proektiv Drohobychchyny: porivnialno-analitychnyi aspekt* [Folk orchestral art of Ukraine of the XXI century on the example of art projects of Drohobych region: comparative-analytical aspect]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka / [red.-uporiad. V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomria]*. Drohobych: Posvit, 2013. Vyp. 7. Pp. 128–137. [in Ukraine].
57. Storonska, N. (2020). *Suchasne repertuarne zabezpechennia orkestriv (ansambliv) ZVO na osnovi oryhinalnoi muzyky (na prykladi tvorchosti myttsiv drohobytskoi muzychno-pedahohichnoi shkoly Ernesta Mantulieva i Romana Stakhniva)* [Modern repertoire of orchestras (ensembles) of Higher Education Institutions on the basis of original music (on the example of the works of artists of the Drohobych music and pedagogical school Ernest Mantulev and Roman Stakhniv)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuziv. zb. nauk. prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka / [red.-uporiad. M. Pantiuk, A. Dushniy, I. Zymomria]*. Drohobych: Vydavnychiy dim «Helvetyka». Vyp. 28. Tom 5. Pp. 192–196. [in Ukraine].
58. Siuta, B. (2011). *Drohobytski entuziasty vyvchennia baianno-akordeonnoho mystetstva* [Drohobych enthusiasts of the study of bayan-accordion art]. *Ukrainska muzychna hazeta*. № 2 (80). Kvitin-traven. [in Ukraine].
59. Frait, M. (1985). *Zvuchyt «Lira»* [Sounds «Lyre»]. *Radianskyi pedahoh*. № 21 (921). 06 chervnia. [in Ukraine].
60. Shafeta, V. (2013). *Kompozytorska tvorchist myttsiv Lvivshchyny ta yikh vnesok u zabezpechennia dydaktychnykh ansamblevo-orkestrovykh repertuarnykh potreb* [Composer's work of artists of Lviv region and their contribution to providing didactic ensemble and orchestral repertoire needs]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh uchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka / [red.-upor. V. Ilnytskyi, A. Dushniy, I. Zymomria]*. Drohobych: Posvit. Vyp. 6. Pp. 137–147. [in Ukraine].